Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 17. novembra 2022 - Leto XXXII, št. 46

stran 2

PORABJE OBISKALA DELEGACIJA SLOVENSKE DRŽAVNOZBORSKE KOMISIJE

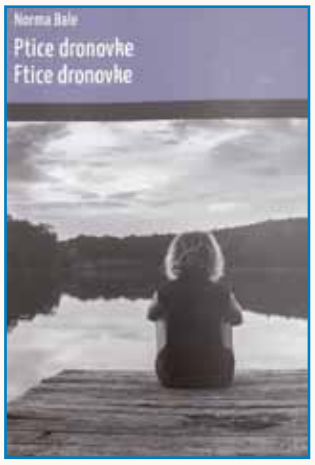

Občutek, da vidimo različne...
stran 3

MLADE ZAMEJSKE SLOVENCE SPREJELI V SLOVENSKEM PARLAMENTU
stran 4

Možak
stran 8

PORABJE OBISKALA DELEGACIJA SLOVENSKE DRŽAVNOZBORSKE KOMISIJE

Po večletnem premoru se je 9. novembra na uradnem obisku v Porabju mudila delegacija komisije Državnega zbora za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Sestavljale so jo predsednica komisije *Suzana Lep Šimenko*, članici *Vera Granfol* in *Katarina Štravs* ter sekretarka *Polona Klemenčič,* gostje je v zamejsko pokrajino pospremil predstavnik urada vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu *Robert Kojc.*

Gostje so se na gornjeseniški DOŠ Jožefa Košiča seznanile s položajem narodnostnega šolstva v Porabju - predstavili so se jim tudi učenci šole

Delegacija je obisk začela na DOŠ Jožefa Košiča na Gornjem Seniku, kjer so jo pričakali ravnateljica ustanove *Ildiko Dončec Treiber,* višja svetovalka za porabsko šolstvo *Valentina Novak* in učenci šole. Gostje so dobili vpogled v delovanje vzgojno-izobraževalne ustanove v upravljanju Državne slovenske samouprave in spoznali temeljna vprašanja narodnostnega šolstva. Nato si je delegacija ogledala Küharjevo spominsko hišo in se seznanila z verskim življenjem v pokrajini. Na povabilo predsednika Državne slovenske samouprave *Karla Holca* so se gostje kasneje mudili na sedežu krovne organizacije, na koncu jim je dejavnosti slovenske vzorčne kmetije predstavil direktor Razvojne agencije Slovenska krajina *Tomaž Kovács.*

Delegacijo je v Porabju spremljala generalna konzulka *Metka Lajnšček,* ki je bila gostiteljica pogovorov na monoštrskem generalnem konzulatu. Slovence na Madžarskem so zastopali Karel Holec, predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem *Andrea Kovács* in zagovornica slovenske narodnosti v madžarskem Parlamentu *Erika Köleš Kiss. »Največ pozornosti smo posvetili vprašanju znanja jezika,«* nam je v kasnejši izjavi povedala slovenska zagovornica. *»Delegaciji smo predstavili, kako bi lahko še izboljšali pouk slovenskega jezika oziroma kako bi lahko spodbudili rabo slovenščine v družini. Drugo aktualno področje je gospodarstvo, in to ne le zaradi trenutne krize. Želimo namreč uresničiti načrte, ki smo jih pripravili pred leti. To pa tudi prek skupnega slovensko-madžarskega sklada, ki še ni začel delovati. Parlamentarne poslanke smo zaprosili, naj prenesejo naše prošnje, da bi se gospodarski razvoj še bolj pospešil. Tako bi lahko zadržali Slovence na našem območju in ohranili slovenstvo,«* je sklenila Erika Köleš Kiss.

Predsednica gostujoče slovenske državnozborske komisije Suzana Lep Šimenko je v izjavi za javnost poudarila, da se je želela delegacija seznaniti s stanjem slovenstva v Porabju na terenu. *»Naši vtisi so zelo pozitivni, prav čutilo se je, koliko tukajšnjim ljudem pomeni Slovenija, kako jo imajo v srcu,«* je dejala poslanka, ob tem pa poudarila, da nameravajo željam Slovencev v zamejstvu stopiti naproti. *»Danes smo spoznali številne izzive, s katerimi se tukajšnja skupnost srečuje. Med temi je pomanjkanje kadra na področju slovenskega jezika, pa tudi težave z višjimi stroški zaradi energetske krize. In pa seveda, da so potrebna delovna mesta, ki bi lahko zadržala mlade v pokrajini.«*

Ob prihodu k monoštrskemu Slovenskemu domu so gostje slovenskim ustanovam izročile zajeten kup slovenskega čtiva. Kot smo zvedeli od vodje delegacije, je akcijo zbiranja knjig za rojake leta 2019 sprožila takratna predsednica komisije državnega zbora za Slovence v zamejstvu in po svetu *Ljudmila Novak. »Odziv s strani poslancev in zaposlenih v državnem zboru je bil izjemen, zbrali smo kar sedemsto knjig. Zdaj, po kriznih letih zaradi koronavirusa, smo prinesli del teh knjig, ker si želimo, da bi bila slovenska beseda še toliko bolj živa,«* je dejala Suzana Lep Šimenko in knjižni dar simbolično izročila predsednici zveze Andrei Kovács. Ta se je zahvalila za publikacije, ki naj bi prišle v porabske slovenske ustanove in knjižnico Slovenskega doma. *»Izposodil si jih bo lahko kdor koli, tudi naši mladi, ki delujejo na različnih področjih,«* je dejala vodja krovne organizacije. Nato je članice delegacije v prostorih Radia Monošter sprejel direktor *Attila Bartakovič,* pripravljanje tednika Porabje pa je predstavila odgovorna urednica *Nikoletta Vajda - Nagy.*

Poslanki državnega zbora izročata knjižni dar predsednici ZSM Andrei Kovács in poslovodji Porabje d.o.o Aniti Vajda

Slovenske parlamentarne poslanke so bile naslednji dan povabljene v Budimpešto. *»Mislim, da imamo podobne težave pri delu v parlamentu. Gostujoče poslanke bodo lahko spoznale, kako se madžarski parlamentarci zavzemajo za probleme narodnosti. Predstavila jim bom, kako lahko svoji skupnosti v madžarskem parlamentu pomagam sama, slovenske poslanke pa bodo lahko svoja spoznanja predstavile v Ljubljani,«* je v Monoštru dejala zagovornica Erika Köleš Kiss.

Slovenske državnozborske poslanke z veleposlanikoma in člani Odbora za narodnosti na Madžarskem v madžarskem Parlamentu - strani sta predstavili narodnostno politiko in sistem varstva manjšin v svojih državah

»Sodelovanje med državama je bilo zmeraj zelo dobro, večjih odprtih vprašanj nimamo. Namen tokratnega obiska bo torej, da se medsebojno spoznamo in prenesemo vprašanja, ki so med Slovenci na Madžarskem trenutno najbolj pereča,« je namen obiska pred odhodom v Budimpešto opisala vodja slovenske delegacije Suzana Lep Šimenko.

10. novembra v dopoldanskih urah sta se delegaciji v madžarski prestolnici pridružila veleposlanik Slovenije v Budimpešti *dr. Marjan Cencen* in veleposlanik Madžarske v Ljubljani *Andor Dávid.* Gostujoče slovenske državnozborske poslanke so se najprej sestale s člani odbora madžarske narodne enotnosti (Nemzeti Összetartozás Bizottsága), nato pa še s predstavniki odbora narodnosti na Madžarskem. Delegacijo je sprejel tudi predsednik madžarskega parlamenta *László Kövér,* za konec pa so si slovenske gostje ogledale parlamentarno poslopje v Budimpešti.

S tem se je končal prvi obisk delegacije komisije državnega zbora za Slovence v zamejstvu in po svetu na Madžarskem po letu 2017. *(Slika na 1. strani: Sestanek delegacije s predstavniki Slovencev na Madžarskem na Generalnem konzulatu R Slovenije v Monoštru)*

-dm-

foto: Silva Eöry, Brigitta Soós

Občutek, da vidimo različne obraze ene same ženske

Pobudo za knjižno zbirko Med Rabo in Muro je dal pokojni pisatelj in pesnik *Ernest Ružič* leta 1998, naročniki časopisa Porabje (po vzoru koroških Slovencev) od tedaj prejemajo kakovostna leposlovna dela ob vsakem božiču. V zbirki najpogosteje objavljajo pomurski in porabski ustvarjalci, pretežno gre za knjige v dveh zvrsteh slovenščine – v knjižnem jeziku in porabskem narečju.

Na koncu lanskega leta je izšla že 24. knjiga v zbirki, ki pa je zaradi pomladanskega vala pandemije še niso mogli predstaviti v Monoštru, je na literarnem večeru 10. novembra uvodoma dejala odgovorna urednica časopisa Porabje *Nikoletta Vajda - Nagy.* Urednik zbirke *Franci Just* pa je dodal, da je pri izdajanju knjižnih darov z založnico Zvezo Slovencev na Madžarskem do leta 2012 sodelovala založba Franc-Franc, nato pa Društvo za humanistična vprašanja ARGO.

Tokrat predstavljena knjiga z naslovom Ptice dronovke/ Ftice dronovke je plod ustvarjalnega dela pisateljice, publicistke in pedagoginje *Norme Bale* iz Gornje Radgone. Gostja večera je kot profesorica slovenskega in nemškega jezika orala ledino pri poučevanju slovenščine na osnovnih in srednjih šolah v Radgonskem kotu na avstrijskem Štajerskem, kot publicistka pa se ob poročanju o kulturnih dogodkih v časopisju javlja tudi z duhovitimi, mestoma celo ironičnimi analizami in kritikami, smo izvedeli od Francija Justa.

Leta 2002 se je Norma Bale z romanom Sekstant – ki ga je napisala skupaj s *Štefanom Kardošem* in *Robertom Titanom Felixom* – uvrstila med finaliste prestižne literarne nagrade kresnik, v slovensko književnost pa se je zapisala tudi z dvojezično slikanico Rdeči balon, dramo Halka in romanom Karamel.

Na nedavni predstavitvi v razstavnem prostoru Slovenskega doma je urednik Franci Just drone iz naslova najnovejše zbirke kratkih zgodb označil kot naprave dvojne narave: po eni strani vdirajo v naše intimno življenje, po drugi pa dostavljajo hrano in zdravila na težko dostopna mesta. Avtorica se je strinjala, da pisatelji(-ce) raziskujejo po prostorih, kamor znanost ne seže, hkrati pa opozorila na protislovje, ki ga je v naslovu začutila njena osemletna nečakinja: ptice naj bi bile svobodne, medtem ko so droni le kovinski avtomati.

»V teh devetih zgodbah sem ubesedila svoje temeljno razumevanje prostora, v katerem sem službeno prisotna že trideset let,« je začela pripovedovati Norma Bale in dodala, da je slovenščina na meščanskih in ljudskih šolah v Radgonskem kotu fakultativna, učijo se je majhni, utrujeni otroci. *»Mnogi ob vstopu v šolo sploh ne znajo slovensko. Njihove matere Slovenke so se hitro prilagodile nemško govorečemu okolju,«* je orisala položaj, ki ga je med drugim predstavila tudi v zgodbi Nogomet. Odlomek iz nje je v knjižnem jeziku prebrala pisateljica sama, medtem ko je porabsko različico (v prestavitvi *Dušana Mukiča*) interpretirala dolgoletna koordinatorka knjižne zbirke *Marijana Sukič.*

V Slovenskem domu so se zbrali ljubitelji književnosti z obeh strani meje

Marijana Sukič, avtorica Norma Bale in urednik Franci Just - »pisatelji(-ce) raziskujejo po prostorih, kamor znanost ne seže«

V zadnjem desetletju in pol poučuje Norma Bale na avstrijski gimnaziji v Radgoni (Bad Radkersburg), ki »dnevnim šolskim migrantom« ponuja pouk slovenskega jezika kot izbirnega učnega predmeta. Dijaki se lahko zanj odločijo namesto francoščine ali latinščine in iz njega opravijo tudi maturo. Vse od svojih pedagoških začetkov pa je morala pedagoginja premagovati vsakovrstne uradniške ovire. O teh osebnih izkušnjah pripoveduje zgodba Po dogovoru, v kateri avtorica opisuje enega od vsakoletnih pogovorov s šolskim inšpektorjem.

»Na teh sestankih sem morala pametno in jezikovno pravilno predstaviti svoje zamisli. Čeprav sem trdo delala in se predajala, sem na koncu dostikrat slišala, da 'ustvarjam le birokratske probleme'. Velikokrat sem doživela, da sem morala neizrečene pripombe požreti,« smo slišali na literarnem večeru.

Reka Mura, ki ločuje obe Radgoni, v zavesti Norme Bale (v nasprotju s predstavami Prekmurcev) ne nosi mitičnih zgodb, temveč jo pisateljica povezuje s strahom in mejo. Že v otroštvu je doživela vznemirljive peripetije s tihotapljenjem, cariniki ali vojaki Jugoslovanske ljudske armade, opaža pa, da se je po vstopu Slovenije v Evropsko unijo sodelovanje med obema mestoma razcvetelo (morda z izjemo obdobja pandemije koronavirusa).

»Danes imamo dvajset tisoč Slovencev, ki iščejo delo v Avstriji, ker drugače ne morejo preživeti. Delajo zelo trdo, pogosto brez pravic,« je še povedala pisateljica o težkem življenju zdomcev. *»Ljudje, ki delamo čez mejo, moramo biti za odtenek boljši, da smo lahko enaki,«* je opozorila.

Liki v kratkih zgodbah Norme Bale so ženske, učiteljice, ki srečujejo veleposlanike, inšpektorje, celo člane obveščevalnih služb. Vseskozi pa imamo občutek, da vidimo različne obraze ene same ženske, je razmišljal urednik Franci Just. Obenem je napovedal odlomek iz zgodbe Stejk, ki je bila posrečena izbira tudi zato, ker se dogaja v Porabju.

»Pripoved deloma temelji na resnični zgodbi, saj sem nekoč res narobe zavila in se znašla med štirimi mišičastimi madžarskimi fanti. Želela sem opisati občutenje strahu mlade ženske, ki se pripelje na sredo niča,« je pojasnila avtorica, še preden sta z Marijano Sukič prebrali zadnji odlomek večera v obeh jezikovnih zvrsteh.

Norma Bale se je spominjala svojega prvega prihoda v Porabje v študentskih letih, ko je *»hkrati doživela šok in razsvetljenje«.* Od tedaj se zmeraj rada vrača v to slovensko pokrajino na Madžarskem, o čemer priča tudi več njenih zgodb v zbirki.

Je pa to zagotovo prva knjiga avtorice, ki je bila prestavljena v tukajšnje slovensko narečje. Kot je povedal prevajalec Dušan Mukič, se pri prestavljanju ni mogel povsod omejiti na porabski besedni zaklad, kajti besedila so napisana z bogatim besediščem. Ves čas je moral loviti ravnotežje med zvestobo do izvirnika na eni ter razumljivostjo in neprisiljenostjo izražanja na drugi strani.

24. zvezek knjižne zbirke Med Rabo in Muro je že skoraj leto dni na policah bralcev tednika Porabje. Pričakujemo, da bodo božični darovi slovenske Zveze tudi v prihodnje opravljali svojo dvojno vlogo in prinašali dela avtorjev iz matice v porabske domove, oziroma ponesli glas o ustvarjalcih iz okolice Monoštra širom po Sloveniji. Letošnja jubilejna 25. knjiga v knjižni zbirki bo namreč spet delo domačega pisca.

(V naši naslednji številki boste lahko prebrali intervju z avtorico Normo Bale.)

-dm-
foto: Silva Eöry

PREKMURJE

Jože Horvat Muc

5. november je svetovni den romskoga gezika. Té datum so zatok vöodabrali, ka so leta 2008 na té den na Rovaškom prvo paut predstavili romsko-rovaški in rovaško-romski slovar.

V rovaškom parlamenti, steri se zové sabor, so letos v počastitev toga dneva pripravili slavje, na sterom so Jožeki Horvati Muci iz Prekmurja podelili odlikovanje za življenjsko delo na področji romskoga jezika. Tau priznanje njemi je dala rovaška Zveza Romov Kali Sara. Romolog in predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc je ob toj priliki pravo, ka je té svetek, tak kak sta tüdi svetovni den Romov (8.april) in den spomina na genocid nad Romi (2. avgust), fejst fontoški za Rome. »Gezik je najbole fontoški za ohranjanje narodove identitete in fundament za ohranitev njegove kulture,« je povedo nagrajenec in cujdau, ka je na žalost v Sloveniji ob tom dnevi nej bilau dosta guča o njem. Povedo je tüdi, ka se jim je, čiglij so tüdi Romi v Sloveniji že pred leti daubili prvi malo bole vekši slovensko-romski slovar, ške nej uresničila njihova želja, ka bi se romski gezik sistemsko začno včiti v šaulaj.

V počastitev dneva romskoga gezika pa so v Murski Soboti pripravili simpozij z naslovom Romski jezik - osnova za razumevanje romske zgodovine in kulture. Tüdi na njem so dosta gučali o tom, kak bi se tau leko vöminilo, pa ka bi se té gezik rejsan znajšo tüdi v slovenskih šaulaj. Romi opozarjajo, ka je njihov gezik klüč, steri odpera dveri nevidne preteklosti lüstva in njihove pradomovine do tistih krajov, v sterih gnesden živejo.

Silva Eöry

MLADE ZAMEJSKE SLOVENCE SPREJELI V SLOVENSKEM PARLAMENTU

V okviru projekta *Mreža Alpe Jadran* je 11. novembra potekala sklepna prireditev za udeležence. Mlade je v velikem salonu slovenskega parlamenta sprejela in jim je izrekla dobrodošlico predsednica komisije Državnega zbora za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Suzana Lep Šimenko. Na pogovoru sta bila tudi člana komisije Dušan Stojanovič in Vera Granfol.

Udeleženci Mreže Alpe Jadran na sprejemu v državnem zboru

»Smo resnično ponosni in veseli, da ste prišli. Naj vas nikoli ne bo strah uporabiti svoj glas, govoriti na glas. Smo odprti, kakor koli vam lahko pomagamo, izpostavite tiste izzive, ki jih želite, da ji izpilimo v prihodnje, in resnično verjamem, da skupaj najdemo najboljše rešitve,« je poudarila predsednica komisije.

Pogovoru z mladimi se je pridružila tudi državna sekretarka na uradu slovenske vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu Vesna Humar in nagovorila mlade. V pozdravnih besedah je poudarila, kako pomembno je za mlade ohranjanje slovenstva, in izpostavila, da so prav oni ena izmed glavnih prednostnih nalog pri delu urada. Pohvalila je tudi aktivnosti, ki jih z željo vključevanja in povezovanja mladih že pet let izvajajo v okviru projekta MAJ. *»Upam, da bo današnji dan za vas poseben. Ob srečanjih v okviru projekta ste postali prijatelji, morda čez nekaj let pa boste postali poslovni partnerji,«* je dejala državna sekretarka in obenem mladim zaželela veliko smeha, prijetnega in sproščenega druženja ter da bi postavljene vezi trajale še dolgo. Prepričana je bila, da delajo dobro, saj število udeležencev vsako leto raste. Od predstavnikov MAJ-a se je za sprejem v Državnem zboru in pozdravne besede gostiteljem zahvalil predsednik organizacijskega odbora mreže MAJ in podpredsednik Slovenske gospodarske zbornice v Celovcu Felix Wieser. Izpostavil je, da *»v zamejskih skupnostih bogatimo eden drugega. Prav srednješolska mladina si je zelo podobna v tem prostoru. Če bomo s tem projektom nadaljevali, bodo prej ali slej tudi konkretni rezultati,«* je zatrdil.

Mladi in koordinatorji pred parlamentom

Porabska mladina pri Prešernovem spomeniku v Ljubljani

Predsednica komisije Suzana Lep Šimenko je v nadaljevanju spodbujala mlade, da se tudi kdo iz njihovih vrst vključi v pogovore. Kot prvi se je pogumno oglašal dijak Daniel Verzier iz Trsta in izpostavil, da *»so bila dosedanja srečanja lepa izkušnja, bilo je prijetno biti skupaj in skovati novati prijateljstva ter doživljati drugačne kulture in narodne skupnosti«.* Za koroško dijakinjo Olgo Krušic, ki se je prvič udeležila tovrstnih srečanj, pa je bila izjemna priložnost, da se je lahko družila s slovensko govorečimi sovrstniki iz Italije, Madžarske ali Hrvaške.

Dogodka se je namreč udeležilo čez 50 mladih dijakov iz celotnega zamejstva. Porabje je zastopalo 6 dijakov Gimnazije svetega Gotarda iz Monoštra, na pot so jih je pospremila predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovács, svetovalka za slovenski jezik Valentina Novak in direktor Razvojne agencije Slovenska krajina Tamás Kovács. Pridružila pa se jim je tudi Porabka Dóra Doszpot, ki je v tem študijskem letu začela študirati v Ljubljani. Udeleženci so po sprejemu v preddverju velike dvorane dobili informacije o notranjosti in delovanju parlamenta, nato pa so še z balkona velike dvorane za kratek čas spremljali zasedanje državnega zbora.

Obisku in pogovorih v parlamentu je v prijetnem jesenskem vremenu sledil sprehod do Cukrarne, ki je od leta 1828 obratovala kot rafinerija sladkorja. Po obnovi so stavbo odprli leta 2021 in zdaj deluje kot galerija sodobne umetnosti. Skozi zgodovino poslopja in trenutno razstavo *(Michelangelo Pistoletto: Četrta generacija)* je mlade popeljala prijazna vodnica.

Z ogledom galerije so udeleženci sklenili dan v Ljubljani in obenem tudi letošnji program MAJ. Mladi in njihovi kordinatorji, ki zavestno gradijo svojo prihodnost v strukturi slovenskih narodnih skupnosti v Avstriji, Hrvaški, Italiji in Madžarski, računajo na nadaljnja srečanja tudi v prihodnjem letu, saj verjamejo, da predstavlja skupna slovenska pripadnost vzor odprtosti, sožitja in sodelovanja. Projekt podpira urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Nikoletta Vajda-Nagy

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

V 23. številki časopisa Porabje, stera je vöprišla 19. novembra 1992, je na prvi strani Ernest Ružič piso o tom, ka so v Ljubljani podpisali sporazum o zaščiti manjšin. *»Zunanji minister Republike Madžarske dr. Géza Jeszenszky: „Ponosni smo lahko, da smo ta sporazum podpisali, ker je lep zgled dobrega sodelovanja med madžarskim in slovenskim narodom. Rečemo lahko, da smo podpisali sporazum evropskega pomena...” Zunanji minister Republike Slovenije dr. Dimitrij Rupel: „Res je to, kar je povedal minister, da gre za sporazum, ki je lahko vzorec za druge, in Slovenija bi bila srečna, ko bi lahko takšen sporazum predlagala drugim sosednjim državam, denimo Avstriji in Italiji...” Kratka navedka sta iz izjav zunanjih ministrov takoj po tem, ko sta v prostorih slovenskega zunanjega ministrstva podpisala Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji,« je prva napiso Ernest Ružič in cujdau, ka sporazum »prinaša vrsto konkretnih nalog, za katere lahko zapišemo, da so izjemnega pomena, morda za prekmurske Madžare nekoliko manj kot za porabske Slovence. Tudi predsednik Zveze Slovencev, ki je sodeloval v Budimpešti pri nastajanju besedila, ugodno ocenjuje sporazum o zagotavljanju posebnih pravic manjšin v Sloveniji in na Madžarskem. Dovolj konkretno govori o vzgoji in izobraževanju od vrtcev do visokega šolstva, predvideno je štipendiranje pripadnikov manjšin pa tudi vzpodbujanje učenja jezika in kulture manjšin pri večinskem prebivalstvu. Veliko pozornost posveča pravici manjšin pri uporabi jezika v sodstvu, upravi, javnih ustanovah in javnih napisih. Sporazum zagotavlja tudi poseben položaj manjšin v informativnih medijih, znanstvenoraziskovalnem delovanju in takšnem gospodarskem razvoju, ki ne bo spreminjal narodnostne sestave področij, na katerih*

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 11. novembra Leto II, št. 23 Cena 10 forintov

VZORČNI PRIMER MANJŠINSKEGA SPORAZUMA V EVROPI

manjšina živi. Sporazum predvideva tudi soodločanje manjšin na vseh ravneh in vzpodbuja stike z matičnima državama. Eno zelo važnih določil sporazuma predvideva aktivno udeleženost manjšin v delu medvladne komisije, ki bo spremljala njegovo uresničevanje. To naj bi bila celo pomembna novost v mednarodni diplomatski praksi. Osnova za sporazum so najnovejši mednarodni dogovori, zato je pomemben mednarodnopravni dokument.«

ŠTJA MATI BI MA NEJ SPOZNALA ... je na štrtoj strani naslov članka, steroga je napiso Karči Holec. On se je pogučavo s Fronca Pištinom iz Andovec, steri je tapovedo, kak je njemi šlau na fronti pa v lageri. *»1944. sam daubo karto, ka rutjivati moram v Sombotel. Furt smo molili, samo aj dočas bojnej konec bau, dočas mo dja rutjivo. Tau je nej tak bilau. Pet mejsacov sam bijo v Sombotela, po tistim so nas v Šopron pelali. Odtec 45. leta vö na Nemško smo mogli titi na front. Zato ka te čas so Vaugri z Nemci bili. Kak maro, tak so nas pelali v bagauna, pa ranč tak smo vögledali tü. Grintavi pa z raztarganim gvantom smo takši bili kak kaudištja nad Nemci. Stare pöjkše, ka smo meli, tijste smo mogli tazlöjčati. Na mesto smo te nauve, avtomatične dobili. Tri tjedne so nas včili kak tarbej s tejmi strejlati. Gda smo sé že navčili, te so nas pelali na front, gde smo tri mejsace bili. Prvin kak bi na front prišli, pitali so nas kak štjemo biti. Z Nemci vtjüpar ali raznok samo Vaugri. Vsakši tau pravo, aj raznok baudamo. Zato, ka če bi Nemci bili za nami pa bi nej šli naprej, te bi nas oni strelili v rit. Če pa naprej bi šli, tam pa Amerikanardje. Tak ka smo mi raznok bili. Zaman smo mi avtomatične pöjkše meli, tri tjedne pa kaulak so nas zagradili Amerikanardje.« - Nej sta sé bujali na fronta? »Ka bi sé bojo, vraga! Tam sé nejga ka bujati. Če si glavau notra potisno v zamlau, te so te nej tastrelili, če si pa stau, te pa že tak vseedno bilau. Človek sé samo vöjpo, ka de gulaubiš par vöja taleto pa ne zavadijo ga v rit. Prvin kak bi nas zgrabili Amarikanardje, tak so strejlali, ka sé je vse zemla trausila. Dostakrat sam že nej vedo, ka če sam mrtav pa sam že v pekla ali pa štja živém. Nej tarbelo dosta čakati pa sam k seba prišo, gda smo rotjé vkumas daržali tak, kak če bi nebo daržali, aj dola ne spadne. Sparvoga v Nemškom smo bili v lagera. Tri mejsace smo sé mantrali v edno velki gaujti. S pikasti drautom so nas notrazagrajili kak maro. Na den dvakart smo dobili djesti, telko, ka bi štja ftičom nej dojšlo. Gda je dež üšo, te smo čisti mokri pa blatni bili. Večer smo pa na tau blatno zamlej spati. Viši smo pa telko meli, ka človak skur nej nauri grato od škrabanja. Če bi ma mati tam vidla, gvüšno ka bi ma nej spoznala. (H)lača so tak vijsala na meni, kak če bi je zato potegno gora, aj je vetar posiši. Naslejdnja sam že tak lačan bijo, ka vse kmica mi je bila pred očami. Človak na tisto prišo k seba, gda na rit spadno pa mokra so ma gratala (h)lača. Ranč ka samo düša sé djibala v nam. Sodakom nej tarbelo skrb meti na nas, zato ka ništja nej emo telko maučí, ka bi vujdti mogo. Za tri mejsace so nas odtec na Francousko pelali. Gda smo ta prišli, te je že tam več djezaro lüdi bilau, stere so na fronta zgrabili pa so je sé parpelali kak nas. Eno leto sam bijo töj. V kasarnjo so nas notra gnali, gde nej okna nej dvera, dapa štja voda nej bila. Cejli den smo samo ležali. Tak «dobro» mi štja zdaj neda. Pred zimau je tak bilau, ka nas domau pistijo. Zato so nas vö iz kasarnje djali v šatore. Potistim so si pa döjn zbrodili pa so nas nej pistili domau. Cejlo zimau vanej smo spali v šatora. Prvin kak bi domau šli, leko smo pisali pismo domau, ka živémo. Doma so samo te zvedli, ka štja živém. Nej na doudja potejn so nas pistili domau. Ranč vüzan bila, gda sam domau prišo. Dosta sam sé mantrau v bojna pa tau zdaj na stare dneve poznam. Zato sam pa zdaj takši kak edan kaudiš,» pravijo pa si na rutjé pa na naugo poglednajo.«*

Vküppobrala:
Silva Eöry

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Pragozdovi v Železni županiji

V Železni županiji štiri pragozde mamo, tau so tiste gošče, gde se nikdar ne podira, gde drejve do konca življenjske dobe rastejo. Gda tau zadobijo, potejm pomalek začnejo seniti, prke gratajo pa se vözobrnejo. Potejm na zemlej pomalek prnejo, gobe začnejo rasti na njij, za par lejt pa lopau pomalek preminejo, zato aj namesto nji nauve drejve leko rastejo.

Na Madžarskem od leta 1993 mamo pragozdove, bola bi leko prajli, od toga leta naprej so par gaušč so tak »pri meri« njali, vsevküp je tau 63 parcel. Zato aj sledkar strokovnjaki leko analizirajo, kak se gošče same od sebe pomladijo. V tiste pragozdove, steri so najbola zaščiteni, samo z dovoljenjem leko demo. Na Madžarskem edno tašo pragaušco mamo, gde nej trbej dovoljenja meti, gde leko pejški prejkdemo, tau je Duga dolina v Velemu. Tau je zato mogauče, ka prejk te pragaušče pela tista turistična paut, po steroj na goro Írott-kő leko pridemo, tau je na najvišešo točko Prekodonavja. Po tej pauti puno informacijski tabel mamo, gde si vse rastline, drejve pa živali leko poglednemo, steri v tau pragaušči živijo, rastejo. Po tau pauti vse se leko pogledne, depa nika se ne smej dotekniti, vse mora ostati tam, gde je.

V Železni županiji štiri taše rezervatume mamo, v Velemi Dugo dolino, v Őrségi v gaušči v Szalafőni, dva pa v Porabji, na Gorenjom Seniki pa v Sakalauvcaj. Te gošče so zvekšoga v državni lasti (állami tulajdon), gde se cejlo leto analizira gaušča, pa nej samo drejvge, ranč tak vsi ftiči pa živali tö.

Od šestdesetoga leta naprej, od steroga mau mamo pragaušče, se že dobro vidi, ka gošče same od sebe brezi lüstva še bola močno rastejo kak tam, gde se podira, gde človek »zapovejda« pa se odloča, gde pa kakšno drejvge aj raste.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Nataša Pirc Musar je nova slovenska predsednica

Slovenija je dobila prvo predsednico republike v zgodovini. Nataša Pirc Musar je v drugem krogu predsedniških volitev po neuradnih izidih s skoraj 54 odstotki glasov premagala protikandidata Anžeta Logarja, ki je prepričal 46 odstotkov volivcev. Volitev se je udeležilo 53 odstotkov volilnih upravičencev. »Iskrena hvala vsem, ki ste odšli na volitve. Čestitam Anžetu Logarju, želim mu vso srečo na nadaljnji poti. Pet mesecev sva preživela skupaj, dokazala sva, da se da spoštljivo komunicirati. Upam, da bo Anže Logar zadržal to retoriko, Slovenija potrebuje takšne ljudi, potrebuje takšne politike,« je med drugim v prvem nagovoru dejala novoizvoljena predsednica. Zmagovalec prvega kroga volitev Anže Logar, ki je v takrat prejel 34 odstotkov glasov, Nataša Pirc Musar pa se je v drugi krog uvrstila s 27 odstotki glasov, je po volitvah čestital zmagovalki: »Nataša Pirc Musar bo postala prva predsednica republike in ji iskreno čestitam za zmago. Verjamem, da bo držala dano besedo in bo predsednica vseh nas. Nesporno je, da je trdo garala med volilno kampanjo. Njena kampanja ni bila lahka in so jo že med kampanjo odpisali. Vendar je vztrajala, tako kot jaz. Ni se vdala, danes je zmagala.«

Nataša Pirc Musar je pravnica in nekdanja novinarka. Na Televiziji Slovenija je šest let delala kot novinarka in voditeljica osrednje informativne oddaje TV-dnevnik, nato je bila pet let voditeljica osrednje informativne oddaje 24UR na komercialni televiziji POP TV. Leta 2005 je bila imenovana na funkcijo informacijske pooblaščenke, ki jo je opravljala do leta 2014, ko je ustanovila odvetniško družbo. Novoizvoljena slovenska predsednica države je poročena s podjetnikom Alešem Musarjem, s katerim ima sina Maksa.

O, BELLA CIAO ...

Pesem potuje po Evropi. Pravzaprav po celem svetu. Partizanska himna italijanskega odpora O bella, ciao doživlja renesanso. Veliko ljudi pozna slovo partizana od svoje lepe drage: »Če umrem, kakor toliko mojih tovarišev, / ti me pokopaj!« skrivnosti. Avtor pesmi je neznan. Po nekaterih mnenjih naj bi šlo za ljudsko pesem, ki so jo prepevali tudi italijanski partizani, po drugih je pesem Bella ciao po drugi svetovni vojni postala himna levice. Partizansko različico je leta 1962

Hiša denarja ali Money Heist v angleškem prevodu je priljubljena serija na Netflixu. Kdo še ni vsaj enkrat slišal najbolj znane italijanske partizanske pesmi, legendarne Bella ciao, ki je v nadaljevanki ponovno zaslovela (Foto: svetovni splet)

Ali pa vsaj refren: "Oh, bella, ciao, bella ciao, bella ciao, ciao, ciao!" A danes ne gre le za ljubezen, smrt in partizane. Postala je mednarodna himna vseh vrst bojev za svobodo. Neka revija je to pesem uvrstila med glasbo, ki je spremenila svet.

Na svojih demonstracijah so jo peli Britanci, ki so nasprotovali brexitu, Francozi z napisom Je suis Charlie, prebivalci Carigrada, ki se upirajo Erdoganu. Ko je bil v ZDA izdan cel glasbeni album proti trampizmu, je bila glavna skladba na njem tudi Bella ciao, ki jo je izvajala svetovna zvezda s svojim posebnim »zadimljenim« glasom, Tom Waits.

Glasba je zadnja leta ponovno zaslovela v Netflixovi seriji La casa de papel (2017) oziroma Money Heist, v katerem jo prepevata glavna igralca. Pesem kroži po svetu v različnih izvedbah in v različnih jezikih.

Natančen izvor pesmi Bella ciao, ki je znana po vsem svetu, je zavit v tančico izdal legendarni francoski šansonjer in igralec Yves Montand, sam toskanskega porekla, rojen kot Ivo Livy. Pesem je bila prvič izvedena leta 1963 na italijanski televiziji.

Pesem je pridobila nov pomen, zaradi česar je postala moderna in priljubljena. Ohranja antifašistični izvor, s katerim je spodbujala italijanske odpornike, ki so takrat zasledovali zelo različne ideologije, nato pa italijansko prenovo po vojni.

Ko se je Bella ciao aktualizirala, je postala tudi mlajša. Ni več pesem nekdanjih nostalgičnih pionirjev, starih ljudi, ki se spominjajo "gibanjskih" not ob tabornem ognju. Obstaja celo punkovska različica. Ko je pred nekaj leti festival Sziget obiskal svetovno znani polsrbski polhrvaški pevec skladatelj Kusturičevih filmov Goran Bregović, je množica mladih z njim pela Bella ciao.

nvn

Pod Srebrnim brejgom ...

...v špitalaj eške s kompjuterami ne vejo pošteno delati. Takše, ka se je nej dugo nazaj zgodilo, je smejšno pa tragično tö. Vsemi tomi bi leko »talüčene napotnice« prajli. Pri vsejm tejm malo nazaj trbej poglednoti. Indasvejta so padari lidam napotnico (beutaló) napisali, ka je po tejm leko k specialisti odišo. Napotnica je biu paper, s sterim se je človek na operacijo napauto, so ga napautili, ka kakšen betek njemi najdejo. Če se je té paper nin zatepo, je človek sam za tau krivi biu. Svejt je tadale šau, nauvi časi so elektroniko naprej prinesli, kompjuter je paper vöminiu. Ranč na njem so škeli skur 300 000 napotnic vözbrisati od tisti lidi, ka so nej k specialisti prišli pa so tau nej nut zglasili. Zgodilo pa se je neka vcejlak drugoga. Zvün toga so eške skur 6000 tisti vözbrisali, steri bi nej trbelo, bi nej smeli. Ja, digitalni čas aj bi vse bole brž obredo, depa, zmejs se leko vse vküper pogrozne. Vse tau bi se leko še razmelo. Bi se, če bi nej za cejli sistem vsikšo leto miljonke taodišle. Zavolo toga se že politične debate gor vužigajo, aj se povej, kak se stoj zové, ka je do toga prišlo. Prejgnji na ministrstvi za zdravdje že na velke gučijo, ka takše se več nigdar ne more zgoditi. Na, če eške paunimo, neka mejsecov nazaj so v enom špitali živoga človeka za mrtvoga vözglasili. Kak stoj leko povej, ka se kaj takšnoga več ne more zgoditi, je leko preveč v sebe zalübleni ali pa v drugom svejti živé.

V svojom svejti pa več tisti lidge ne živejo, stere je na viske funkcije Janez Janša postavo. Zaprav, njim je dobro plačene službe dau. Svojim lidam je vse tau raztalo, steri aj bi samo njegvo volo poslüšali, njemi pokorni bili. Kaulak vsega toga so se vnauge afere zaküjale. Gvüšno, ka vse tau je poznano, ge tebi, ti meni. Zdaj se tau vse pomalek vömenjava. Nauvi glavaške pravijo, kak se tau vse mora vömeniti. Nauve lidi tagor pošikavajo, je zdigavajo, njim funkcije davajo. Tisti od indašnje politične garniture kak v red postavlene domine, kaplejo. Kelko do gor postavleni lidge nauvi afer zaküjali, tau se eške ne vej. Gvüšno, ka neka se najde, če nej pa si je nekak vözbrodi.

Vedlo pa se je že prva, ka kaulak Martinovoga dneva ali martinovanja policajge šoferom mer ne njajo. Velka akcija je že cejli keden, prva Martin svoj den ma, se začnola. V Slovenji velki problemi z alkoholom za volanom gestejo. Dosta nesreč so aumani šoferge naprajli, na žalost mrtvi so tö bili. Zatoga volo se je na velke fudalo, so se štrafi pisali, lidi na birovijo nut so zglasili. Gvüšno, ka nisterni lejpi čas za volan nedo smeli si doj sesti. Depa, na Martinovo je dun veselo bilau. Tak je bilau, kak vsikšo leto šegau ma biti. Je pa istina, ka minibusi pa taxiji na velke so služili. Tak je tau nekak pošteno vküper napelo, bole čedni so drugim plačali, ka so je es pa ta vozili, menje čedni so policajom pa državi plačati mogli. Vej so krčme pa hoteli svoje prislüžili tö, kak bi pa ovak sploj leko bilau. Nej malo lüdi si je svetek vina doma s sausedi organizeralo. Pri takšni veselici je niške nej gorplačo. Leko samo kakši moški je lagvo obodo, steri se preveč naceco. Depa, od štrafa za tau delo, samo un pa njegva žena vejta, kak je bilau.

Bilau je, indasvejta je bilau, se kakšni guči med pajdaši, poznanci začenjajo. Iz toga pomalek vöpride, ka indašnji časi so več vrejdni od gnešnji bili. Ja, nostalgija pošteno vej progres, po slovenski napredek, dojstavlati. Tau ena velka rana slovenske politike gé. Že skur 80 lejt po konci druge velke bojne eške itak se o slovenskoj istini bojnajo; kak je bilau, kak aj bi bilau, sto je bojno daubo, steri so dobri bili, steri so kaj lagvo naprajli.

Srebrni brejg v svoji dugi lejtaj živlenja bi nam od toga zavole vedo povedati, depa, neške. Zakoga volo neške? Trno dobro človekovo naturo pozna. Kakoli bi istino povedo, nekak bi se najšo pa že bi krič biu, kak na velke laža. Najšo bi se eške stoj, ka bi povedo, ka un vcejlak svojo politiko goni. Zato naš brejg čedno tiüma ostane.

Miki Roš

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

NAREŽIMO SI BARBARINE VEJICE ZA NOTRANJI OKRAS

Sveta Barbara goduje 4. decembra, je svetnica in zaščitnica vseh rudarjev. Pomembno pa je, da v prvih dneh decembra odrezane vejice nekaterih lesnatih grmovnic in dreves skoraj zagotovo zacvetijo že proti koncu meseca.

Pred cvetjem pa mora biti mraz. Večina prezimno trdnih rastlin, ki uspevajo v našem celinskem podnebju, potrebuje vsako leto pozimi vsaj nekaj počitka. Rastline počivajo ob manjši osvetljenosti in največkrat tudi pri nižjih temperaturah. Tako morajo rastline med počitkom užiti nekaj mraza. Nastavljeni cvetni brsti so že toliko namrznjeni, da se prebudijo v nov cvet. Skoraj v vsakem okrasnem vrtu ali sadovnjaku se bo našla primerna vejica, ki je ni škoda odrezati in bo v notranjih prostorih za okras.

Kot Barbarine vejice lahko prisilimo k cvetenju ne le češnje, ampak skoraj vse tiste lesnate rastline, ki zacvetijo v naravi v času zgodnjega listanja ali pa celo že prej. Primerne rastline so: sadne in okrasne češnje, slive in češplje, breskve, slive, marelice, forzicije in še kaj podobnega. Za zimsko cvetenje je primerno tudi kosteničevje – razne lonicere.

Cvetoč šopek z domačega dvorišča, ki krasi praznično mizo decembra, je bil nekoč za ljudi prav gotovo čudež. Cvetoči šopki sredi hude zime in visokega snega so bili običajno sestavljeni iz češnjevih in slivovih vej.

Primerno velike narezane vejice z jasno opaznimi cvetnimi popki pustimo čez noč na hladnem, morda v kleti, da se počasi odtajajo. Odstranimo morebitne odvečne lesne poganjke, ki gotovo ne bodo cveteli. Zelo dobre izkušnje imajo nekateri s toplo kopeljo odtajanih vej, za nekaj ur jih v celoti potopijo v mlačno vodo. Nazadnje obnovimo rezno ploskev, ki naj bo poševna, da izboljšamo sprejemanje tekočine. Veje damo v vazo in postavimo na toplo in svetlo mesto. Cvetni popki kmalu nabreknejo in če imamo srečo, nam zacvetijo okoli božiča. Iz bujnosti cvetenja Barbarinih vejic so napovedovali obilnost letine in ugotavljali, kolikšno srečo imeli člani družine.

Na god svete Barbare se tudi v posode seje žito, ki popestri jaslice, ali pa je prav estetska namizna dekoracija.

MORDA NISTE VEDELI ...

Kitajska plavica je trajnica, ki se bogato razraste in ni občutljiva. Jeseni cveti v nebesno modri barvi, listi pa se obarvajo rdeče.

Besedilo: Olga Varga
Fotografije: svetovni splet

Vsaka vejica forzicije bo v hladni zimi v stanovanju pokazala svojo neuničljivo življenjsko moč ter bo zanesljivo zacvetela

Vejica lonicere

Sliva je skoraj v vsakem sadovnjaku

Japonska okrasna češnja. Če imamo v svojem okrasnem vrtu tako lepotico, prav gotovo najdemo primerno vejico

SZVEZA.HU
ZVEZA SLOVENCEV NA MADŽARSKEM
MAGYARORSZÁGI SZLOVÉNEK SZÖVETSÉGE

... DO MADŽARSKE

Učitelji letos ne morejo več računati na višje plače

Predstavniki vlade so po dvomesečnem odmoru znova sedli k pogajalski mizi s predstavniki pedagoških sindikatov. Toda pogajanja, ki so potekala prejšnji ponedeljek, niso rodila konkretnih rezultatov. Sindikati so zahtevali najmanj 45- odstoten dvig plače še v tem letu, da bi lahko zaustavili proces, v katerem veliko učiteljev zapušča svoj poklic. Državni sekretar za šolstvo Zoltán Maruzsa je poudaril, da učitelji letos ne morejo več računati na višje plače. Demokratični sindikat pedagoških delavcev zahteva tudi znižanje obveznih tedenskih ur na 22, oziroma da plačejo nadure učiteljev. Predstavnik drugega sindikata (Sindikat pedagoških delavcev) ima za napredek tudi to, da je vlada konkretizirala časovnico, kako se bo v naslednjih letih dvigala plača učiteljev. Ti naj bi v letu 2023 dosegli 65 odstotkov povprečne plače diplomantov, v letu 2024 že 72 odstotkov, v letu 2025 pa 80 odstotkov omenjenega povprečja. Vlada je obljubila tudi indeksacijo učiteljskih plač, ki naj bi se dvigale v sorazmerju z rastjo povprečnih plač diplomantov. Za naslednje leto učiteljem obljublja 10-, največ 20-odstotni dvig plače, ta višji odstotek pride v poštev le, če vlada dobi bruseljski denar. Sindikata z rezultati pogajanj nista zadovolnja, zato še naprej organizirata državno stavko za 18. november.

Brata Liu bi tekmovala v barvah druge države

Brata Liu, ki sta v hitrostnem drsanju poskrbela za prvo zlato medaljo za Madžarsko v zgodovini zimskih olimpijskih iger, želita nadaljevati športno kariero v barvah druge države. Brata, ki sta otroka madžarske matere in kitajskega očeta, sta s tem seznanila Državno zvezo drsalnih športov. Čeprav iz izjave zveze ni jasno, za katero drugo državo gre, se domneva, da gre za Kitajsko, saj se že od poletja pripravljata v tej državi na novo sezono, in sicer pod vodstvom nekdanjega selektorja madžarske reprezentance, ki je prav tako kitajskega rodu. Športnika, če se bosta odločila za Kitajsko, se bosta morala odpovedati madžarskemu državljanstvu, saj Kitajska ne dovoljuje dvojnega državljanstva. V tem primeru se postavlja vprašanje, ali bosta dobivala na Madžarskem olimpijsko življenjsko rento, ki jima pripada po 35. letu starosti.

MOŽAK

Madjarin Iluš, po možej Dončec, v Otkovci žive s hčrdjauv, z zetom pa trejmi vnuki. Depa ovak je ona iz Ritkarovec, tam je gorrasla, gda se je oženila, te je prišla k Madjarni. V cejlom življenji je fejst aktivna bila, najbola pa zdaj, gda je že v penziji. Dosta vse lejpoga zna naredti kak iz papira tak iz kukarčnoga ličja. Depa zdaj sem go nej od tauga spitavo, proso sem go, aj nam odpre svoj fotoalbum. Aj nam malo pirpovejda od tisti stari kejpov, stere v tistoj lesenoj kaštüli shranjeno ma.

Iluš Časar ma trno dosta lejpi stari kejpov

- Iluš, po pravici ti povejm, v dosti mejstaj sem že odo, depa taši fotoalbum, tašo škatülo sem še nin nej vido, kak go ti maš.

»Tau leseno škatülo je v prvoj svetovnoj bojni eden sodak naredo iz lesa, datum – 1914-1917 – je na vrnjico goranapisani. Tau škatülo so tisti možak meli, steri so mojo mamo k sebi vzeli. Od tauga je mena moja mati dosta pirpovejdala, ta ladica se je mena že te povidla, gda so mati mrli, te sem go dja s tjejpi vret se dola k nam prinesla.«

- Kak so se te možak zvali, steri so tvojo mater k sebi vzeli?

»Oni so se Oreovecz István zvali, oni so stari ledjen bili. Meli so enga brata, on se je oženo, možak so pa z očof doma ostali. Gda so oča mrli, te so si tak zmislili, ka mojo mater k sebi vzemejo, zato ka so velki grünt meli pa so nej steli, aj na državo prejde, gda nje že nede.«

- Če je pomauč trbelo na grünti, te so zaka nej pojbiča iskali?

»Vejn zato so mojo mater k sebi vzeli, aj majo sto de tjüjo pa prau, gda starejši gratajo. Depa moja mati je tam nej hlapec bejla, ona je tam tak gorarasla, kak če bi njina hči bejla. Naredli so edno pogodbo s starišami, ka je fiškališ naredo, gde so tau možak prosili, aj dejte njino

Iluškina mati in oče z Istvánom Oreoveczom

ménje (priimek) prejkvzema, aj se ona tö Oreovecz zove. Tak se je te Oreovecz Anna zvala, depa v parvici so nej vöpoprajli, tam je Ropoš ostala.«

- Kelko stara je bejla mati, gda so go možak k sebi vzeli?

»Ona te že nej bejla mala, ona je te že dekla bejla.«

- Kak so go nanjevzeli, ka pistila svoj rojstni daum?

»Tistoga reda je zemla, grünt dosta vrejdnosti mejla, moja mati je pa v velki družini gorarasla, dosta nji je bilau doma. Vejn zato si je te tak zmislila, ka de z daumi üšla.«

- Kakšni človek so bili te možak?

»On je fejst čeden človek bijo, on je sploj dosta knjig emo, stere je od gospauda Kühara prineso. Mama je dostakrat pripovejdala, gda so Rusi nutprišli, možak so te vnaugo knjig zažgali, najbola taše, stere so velko vrejdnost mele.«

- Tau je čüdno, vejpa tistoga reda njegvi vrstniki so še šteti nej znali.

»Kak sem že pravla, on je fejst čeden človek bijo, on je še emo eden pečat tö, na sterom je njegvo ime bilau napisano. Ka je delo z njim, tau ne vejm, zato ka nej bijo nej birauf pa nej mali hlapec, depa itak svojo ime je leko štemplivo.«

- V škatüli smo najšli menše kejpe, portrete, sodačke kejpe od tvojoga očo, oni so odkec valaun bili?

»On je tö iz Ritkarovec bijo, od Mecinoga rama, odtistac, kak zdaj Mecin križ stoji. Zdaj je že vse zaraškeno, depa te so tam še njive pa rami bili.«

- Sto so na taum kejpi, gde jih je več?

»Tau je moj ata, njegva mati, ativa sestra pa Šlemer Joška, steri je v Subotici bijo. Njegvi oče je s Slaskoga bijo, pa je njegva mati tö mrla, gda je še taši mali pojbiček bijo. Gda je oča tau zvedo, te pojba prejk rdečoga križa dau ziskati.

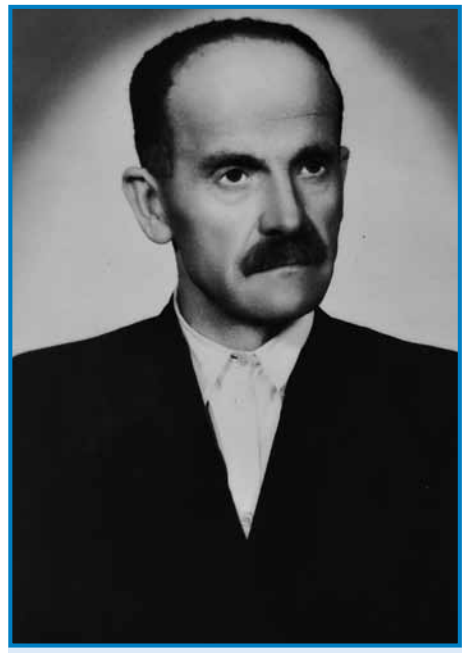

Možak, István Oreovecz, steri je gorzrano Iluškino mamo

Potejm papire dau naprajti pa moj oče je pojba na mejo pelo, gde ga je že oče čako.«

- Kelko je vas mlajšov bilau?

» Mi smo trdje bili, dvej dekle pa en pojep, na žalost zdaj sem že samo sama.«

- Dosta kejpov maš kak od tvoje družine tak od tvojoga moža družine tö. Večkrat je naprejvzemeš pa je gledaš ali bola samo tašoga reda, če stoj pride?

»Dostakrat je naprejvzemen pa je gledam, gda v svojo ižo dem, najbola v zimi, gda rano kmica grata. Depa prvin je tö tak bilau, z mojo mamov sva dostakrat gledale tjejpe, pa tašoga reda so mi vsigdar taprajli, ka sto je tau, sto je tisti, ka se je tam dogajalo. Zato dja skur vsikšoga spoznam, vejm, sto kama se drži, koma je žlata. Oče, on je bola malo bijo z nami, zato, ka on je sir delo, sir streje redo ali kaj drügo, zato ka on taši ezermešter bijo.«

- Oče so vönavčeni zimmerman bili?

»Nej, depa on je tö čeden bijo, zato ka k vsefeli deli se je razmo. Okna je pri rami trbelo, on je vse znau naprajti. On se je strejo redti na Hortobágyi navčo, gda so vöodpeldjeni bili pa k vsefele deli so ga nutftalali. On nej samo ka sterjo naredo, lejs je tö znau z rokauv vöstesati, tejlo emo za tau, zato ka je fejst močan, žilavi človek bijo. Depa če je trbelo, öjde piskre je tö popravlo, nej samo za sebe za drüge tö, najbola tašoga reda, gda je dež üšo pa drügo nej mogo delati.«

- Mati, oni so doma bili?

»Ona je tö dosta delala sirauta, depa doma na njivi, s senaum, s kravami pa te še sodakom gvant tö prala.«

- Te ste vi mlajši tö mogli delati?

»Mi smo nej tak bili kak naši mlajši pa tej, steri zdaj gorrastejo. Tak mala sem bila, ka sem se vö iz zemle nej vidla, pa sem že štiri krave mogla pasti na lanci. Mi smo trdje bili, tak ka vsakši tretji den sem na red prišla. Dostakrat sem se žaurgala, kak dobro je Vejčini, gde deset mlajšov bilau, tak je vsikši na mejsec samo trikrat na red prišo.«

- Ka misliš, za mlajše je tisto življenje bilau baukše, kak si ti gorarasla ali tau, kak zdaj živejo?

»Tau gvüšno, ka mi bi se tö dosta bola radi špilali kak pa delali, depa človek se je etak dosta vse navčo. Bola smo potrplivi gratali, bola smo baugali, navčili smo se red pa delo pa poštanje do drügoga.

(Kejp na 1. strani: Ladica iz prve svetovne vojne, v steri Iluš Časar hrani stare kejpe)

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Paut po krajini Notranjska nasod Vrhnike ta prauti maurdji pela. Gnes bi najbole brž do ta po nauvoj autocesti leko prišli. Depa, mi po indašnji časaj ojdimo, po staroj

Na naši potaj smo dosta od toga pripovejdali, kak so inda reke »poštije« bile. Prejk brgauv pa reke ne morejo priti, tam so furmani žmejčo pelali. Mi bi v Porabji furmani foringaš prajli. Furmani so za internet svojga časa valali. V krčmaj so na velke vedli pripovejdati, ka se v drugi krajinaj pa v varašaj godi

pauti ali poštiji demo. Od Vrhnike do Postojne po njoj demo. Na tej stari poštijaj največ furmane (foringaše) srečamo.

Naša furmanska paut, po

Martin Krpan je nebesko mauč v sebi emo. Na sliki leko vidimo, kak je svojo kobilo s cejlo žmejčavo iz snejga vözdigno. Od njega je prpovejst Fran Levstik leta 1858 napiso. V žaklaj je na svoji kobili angleško sou šverco, tau pa je inda dojzapovejdano bilau. Depa, nej tista sou, s stero si gesti osolimo. Angleška sou je ménje za štükov praj. Ovak pa Martin Krpan za super junaka vala. Ka je un s svojimi rokami pa tejlom vedo naprajti, eden drugi človek nej mogo. Iz Vrha pri Sveti Trojici je doma biu. Do njegvoga dauma na našoj pauti eške pridemo

steroj demo, zvekšoga je ta do maurdja pelala. Največ furmanov je do Trsta (Trieszt) šlau. Tam je že od inda velko pristanišče bilau, v sterom so se šifti iz cejloga svejta stavlali. Konji so prejk voziti. Gvüšno, ka nazaj so nej s praznimi kaulami šli. Na nji so vse tisto pelali, ka je v domanji krajini nej bilau. Oli, solene pa posüšene ribe, sou, cuker, začimbe pa zmejs kakšnoga človeka tö. Pravijo, ka furmange so dosta svojga slüža v krčmaj tanjali. Radi so dobro geli pa pili. Nej malo pejnez je za ženske tö odišlo. Pa eške po tejm so poznani bili, ka trno radi so prkunjavali. Eške gnesden stoj kakšnomi človeki vej prajti, kak furman lagvo prkunjavaš. Od fumranov nam litaratura pripovejda. Od vsej najbole poznani je Martin Krpan grato.

Pripovejst o Martini Krpani nam eške nekaj drugoga pripovejda. Do toga, kak so furmange škeli financare znoriti. Na svoji potaj so porce mogli plačati. Vej se, ka za ene artikle so vekše porce bile, kak pa so za kakše druge mogli plačati. Pri tejm so na velke norili. Ranč tak kak Krpan, steri je vedo prajti, ka v žaklaj velke kamne za brüsiti ma. Tak so v bečkaj za vino kaj drugo, bole drago nut meli djano. Tomi gnes švercanje pravimo. Krčme, stere so skrak njigvi pauti stale, so se furmanske krčme zvale. Tam so se konji spočinauli, furmange pa so vse tisto delali, kak smo že točkar prajli. Zavolo njigvi pejnez tö so tau bogate krčme gratale. Skrak furmanske pauti so eške kovači bili, majstri za kaula pa lidge z konjami, steri so furmanom pomogli kaula na brejg vlejčti. Doj po brgej so zavirači njim pomagali. Uni so s konjami zar za žmetnimi kaulami bili, ka so nej doj po brejgi vujšla. Ja, »bremzati« (fékezni) so pomagali. Brezi padarov za konje je tö nej šlau. Tau so nej včeni lidge bili, steri so v viske šaule ojdili. V držini eden na drugoga znanje od toga, kak konja zavračiti, so si prejkdavali. Mi pa se zdaj v enom poznanom kraji skrak té furmanske pauti stavimo.

Ravbarkomanda

rejsan ménje ma, stero se vsikši den ne čüje. Zavolo furmanstva pa švercanja se je tau menje narodilo. Tak ena teorija nam pripovejda. Švercanji so v tej krajaj kontrabant prajli. S tejm smo znuava do Krpana prišli. Un je po kontrabanti poznani biu. Na Ravbarkomandi so se furmani stavlali. So se, kak bi gnes tomi prajli, organizejrali, kak brezi velkoga kvara financare leko znorijo. Gvüšno, ka je vsigdar nej vse po sreči šlau. Depa, tau ménje je iz bole stari časov prišlo. Nejso Ravbarkomandi samo forningaški »ravbari« ménje dali. Gvüšno, ka več takši mest leko najdemo, na steri se je kontrabant delo. Depa, eno takšno »ravbarsko« ménje nema. Vcejlak skrak Ravbarkomande furmanska metropola Notranjske stodji. Nej samo tau, gnes za prejgen varaš krajine vala.

Ravbarjev stolp že od leta 1444 na tom mesti više Ravbarkomande stodji. Vitez Nikolaj Ravbar ga je dau gorpostaviti. Stolp je zaprav vse, ka je od indašnjoga grada držine Ravbar ostanolo. V njem so Ravbari svojo komando meli. Po tejm pa spodkar pod njim od komande eni drugi »ravbarov« leko pripovejdamo

Postojna

V Postojni Postojnčani živejo. Za sebe radi pravijo, ka vsi od indašnji furmanov dalešnjo žlato majo. Leko, ka se malo istine v tom najde. Že nin od leta 1432 leko Postojni mesto, varaš povejmo. Gvüšno, ka zatoga volo tö, ka so se v njoj tri furmanske pauti srečale. Ovak pa so lidge na njenom mesti že od inda živeli. Postojna na raubi krajine Kras stodji. Kaulak nje se velki vötri mejšajo, tam se trno poznani vöter burja »narodi«. Po našoj staroj šegi se pri tejm moramo staviti, od kejc njeno ménje pride.

Tomi velkomi ftiči se belorepec pravi. Depa, po indašnje, po starom ga postojna zovejo. Tau nam od imena pripovejda, stero je iz časov naši stari poganski Slavov es v naš čas prišlo

Prva je Postojna varaš gratala, je ves bila. Od toga nam prvi dokumenti pripovejdajo. Leto 1226 se je pisalo, gda se njeno ménje oprvin leko tapreště. Mi pa mo od Postojne drgauč tadale pripovejdali, gda mo znauva od inda v gnešnji čas ojdli.

Miki Roš

Joža Bačič - penzionistka in nekdešnja vzgojiteljica (1. tau)

»MI SMO VKÜPER Z NARAVO ŽIVELI«

Joža Bačič od Grada ma v uradnij paperaj napisano, ka je ona Jožefa: *»Ges sam bila srednja od vnükic, stere smo bile doma, pa so mi zatau, ka sta bila tak moj oča kak stari oča Jožefa, dali tau ime. Ovak pa so me skor furt zvali Joža, vmejs pa tüdi Jožica.«*

Joža Bačič je že pet lejt penzionistka (Kejp: Silva Eöry)

Nekdešnja vzgojiteljica, stera je zdaj že pet lejt v penziji, pravi ka se nema glij za mlado penzionistko, vej pa de drügo leto stara 65 lejt: *»Puno penzijo mam, vej pa sam šla v penzijo, gda sam bila stara 60 lejt, pa sam mela že 40 let delovne dobe. Morem prajti, ka bi ške duže delala, samo te mi je beteg prišo zmejs pa sam se nej smejla sekerati in sam vidla, ka je moje zdravdje več vrejdno, pa sam te šla v penzijo.«*

Joža Bačič, stera je gorrasla v gorički vesnici Ropoča, pravi, ka je mejla lejpo mladost. V njeni držini je bilau šest mlajšov, trge pojdje in tri dekline: *»Ge svojim mlajšom ne morem raztolmačiti, kak je tau bilau lepau. Mislijo, ka smo mi v srmaštvi gorrasli. Samo ka je tau nej bilau srmaštvo. Mi smo vküper z naravo živeli. Čakali smo, gda so se prve djabke dozorile, prve aubrike zrasle pa prvi krumpiči se leko vöskopali. Tau smo tüdi geli, mi smo nika nej küpüvali, ali veselili smo se vsakšoga lista pa sakšoga grauzga.«* Za špilanje so nej meli ekstra špilik, *»vsakši falat lesa, steri je gé osto, pa vsakša vejka, stera je gé ostala, tau je biu naš špileraj. En bat je biu na primer tak pištola kak svinčnik in tüdi drženca. Rejsan smo bili, kak bi se tau gnesden pravlo, ustvarjalni. Zdaj ka sam starejša pa sam se šaulivala za tau kak naj bi se deca špilala, vidim, ka sam se ges rejsan najlepše špilala.«*

Pauleg toga ka so se dosta špilali, so mlajši mogli doma na paverstvi tüdi pomagati: *»Prva kak smo nauvi ram zozidali, smo ške v starom živali. Meu je takši trnac iz blata. V soboto je tau furt trbelo preglednoti, če je venec nej doj okrüšeni. Te je mati saje napravila vküper pa smo s takšo kefo tau te vlekli. Tisti trnac je trbelo namazati. Notri smo meli dvej iži pa künjo, pa smo tau dekle mogle spucati. Na njivaj smo tüdi delali. Z materjo smo šli okapat, obračat krmo na travnike. Spaumnim se ške, gda sam bila v šestom razredi, sam z očom, steri je inači v Avstriji delo, že šla travnik kosit.«*

Prvih šest lejt osnovne šaule je sogovornica odila na Pertočo, štiri kilometre od dauma, zadnjivi dvej leti pa v Rogašovce, tau pa je bilau osem kilometrov vkraj od njihovoga rama. *»Gda sam na Pertočo ojdla, so bili tau cajti, ka je bilau blata do kolen. Takše so bile te poštije. V zimi pa je bilau telko snega, ka ga je bilau ober nas. Te so bili moški ponavadi doma, vej pa so samo sezonsko odili v Avstrijo delat. Pa so nam te oni z lopatami takšo vausko paut napravili do šaule. Vleti pa smo v glavnom bausi odili v šaulo. V petom razredi mi je mati küpila plastične sandale. Tau je bilau te moderno. Samo tisto se je tak brž vtrgnolo, gda si po blati odo, zatau sam ges do šaule šla bausa pa sam si te tam v potoki noge zaprala in si te v šauli sandale gorobüjla na nogau,«* je raztolmačila Joža Bačič, stera je tüdi v Rogašovce dostakrat odila pejški v šaulo, čiglij je te bus že vozo: *»Tau smo prileteli v dobre pau vöre, nikša nevola nam je nej bila pejški titi. Pauleg toga sam ges rada štela in sam dosta cajta v šolski knjižnici bila, pa mi je te tüdi bus večkrat odpelo. Gnesden ne vem, če bi deca tau dala skauz, tistoga cajta pa je bilau tau tak lepau, ka smo vküper odili domau pa smo se po pauti dosta vsega zgučavali.«*

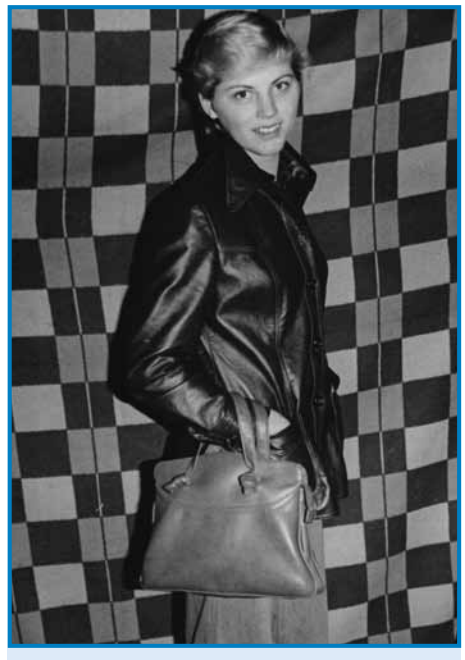

V Maribori, gda se je šaulivala za vzgojiteljico, si je tüdi nauvi gvant leko küpila (Kejp: osebni arhiv Jože Bačič)

Zgučavali so se tüdi o tom, kama do se šli šaulivat. Dosta je bilau ške dece, stera so doma na paverstvi ostali, ona pa se je odlaučila, ka de se šaulivala za vzgojiteljico, čiglij je točno sploj nej znala, ka dela vzgojiteljica, vej pa je ona sama nej odila v vrtec: *»Ideja je tak spadnola, ka sam neka o tom čüla. Pa na šauli smo daubili tüdi propagandni material za srednjo vzgojiteljsko šaulo v Maribori. Morem ške povedati, ka sam bila do osmoga razreda furt odlična, v zadnjom razredi pa mi je en škonik, s sterim sva se nej razmela, dau matematiko tri. In te sam ges nej vüpala titi v gimnazijo pa sam se odlaučila za vzgojiteljsko šaulo, za tau mi je nikdar nej bilau žau.«*

Joža Bačič leta 1967, gda je bila pri prvoj spauvedi (Kejp: osebni arhiv Jože Bačič)

Maribor se ji je prva vido tak daleč kak če bi tau bila Merika. Živela je v dijaškom daumi: *»Najbole se spaumnim, gda sam prvo paut šla v Maribor, mi je mati dala 25 gezero dinarov. Taško mi je je küpila, zvezkov pa knjig pa nej. V internati pa sam mogla dati 20 gezero are, te pa mi je za en keden ostalo menje kak pet gezero dinarov, vej pa sam neka penez za bus že ponücala. Te sam cejli keden samo po eno žemlau pa pašteto na den gejla. Konec kedna sam domau prijaukala. Mejla sem dejdeka, steri je dobivo penzijo, vej pa je biu sodak v prvi svetovni bojni. Pravo je, ka de mi on peneze davo. Te pa sam ške dvej štipendiji dobila, tak ka je te sledkar baukše bilau. Nej samo gesti, tüdi kakši gvant sam si te leko küpila. V Maribori je te načiša moda bila kak pri nas na Goričkom.«*

Po peti lejtaj šaulivanja v Maribori je Jožo Bačič paut pripelala nazaj v Prekmurje. Več o tom pa te leko v Porabji prešteli drügi keden.

Silva Eöry

SPORED SLOVENSKIH TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV OD 18. NOVEMBRA DO 24. NOVEMBRA

PETEK, 18.11.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Tarča, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Elizabeta I. in Elizabeta II.: Kraljici in njuni sovražnici, 14:15 TV-izložba, 14:30 Prisluhnimo tišini, 14:45 TV-izložba, 15:05 Mostovi – Hidak, 15:40 Mulčki, risanka, 15:45 Skoraj nikoli, 16:15 Infodrom, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ah, ta leta! 17:50 Družina Jazbečjak, risanka, 18:05 Šef doma, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 V petek zvečer, 21:25 Na lepše, 22:00 Odmevi, Šport, 22:45 Kinoteka: Julija ali ključ do sanj, 0:20 Napovedujemo

PETEK, 18.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:50 Videotrak, 10:10 Dobro jutro, 13:00 Ugriznimo znanost, 13:45 Šef doma, 14:10 O živalih in ljudeh, 14:40 Na vrtu, 15:30 Tri generacije: Marlenka, Marija Lucija in Hana Stupica, 16:25 Panorama, 16:40 Gospodarstvo, 16:55 Magnet, 17:35 Rokomet (Ž): Polfinale, evropsko prvenstvo, 19:20 Skrivnosti kuharskih mojstrov – kulinarična znanost, 20:20 Rokomet (Ž): Polfinale, evropsko prvenstvo, 22:05 Slovo od zelenice – zgodba Francesca Tottija, 23:00 One – Oni, 23:25 Buča na vroči strehi sveta, 0:55 Videonoč

SOBOTA, 19.11.2022, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 10:35 Infodrom, 10:50 Osvežilna fronta: Ime, 11:25 TV-izložba, 11:40 Ah, ta leta! 12:15 Duhovni utrip, 12:30 Ozare, 12:35 NaGlas! 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 O živalih in ljudeh, 13:55 TV-izložba, 14:15 One – Oni, 14:45 Prisluhnimo tišini, 15:10 TV-izložba, 15:30 Rojaki, 15:55 Ambienti, 16:30 Na vrtu, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Luka in Lučka, risanka, 17:30 Sobotno popoldne, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20:00 Joker, 21:00 Kaj dogaja? 21:30 Ujet, 22:30 Poročila, Šport, Vreme, 23:00 Sedmi pečat: Mandibule, 0:20 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1:15 Napovedujemo

SOBOTA, 19.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 6:50 Pričevalci: Franc Šetar, 9:55 Alpsko smučanje (Ž): Slalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 11:00 Tisti, ki je zgradil šolo: Portret učitelja, etnologa in politika, 12:00 Avtomobilnost, 12:55 Alpsko smučanje (Ž): Slalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 14:05 Ko si odšel, 16:00 Koncert Ansambla Saša Avsenika, 18:00 Moja dežela – lepa in gostoljubna, 19:10 Ogroženi Amsterdam, 20:10 Ne pozabi dihati, 21:55 Slovo od zelenice – zgodba Francesca Tottija, 22:50 Kino Šiška dostava: Emkej, 0:45 Videonoč

NEDELJA, 20.11.2022, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 11:00 Posebna poročila - Volilna nedelja, 11:15 Ozare, 11:20 Obzorja duha, 12:00 Ljudje in zemlja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:30 V petek zvečer, 14:55 TV-izložba, 15:10 Parfumi, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Bacek Jon, risanka, 17:30 Nedeljsko popoldne, 18:30
Volitve 2022: Pred zaprtjem volišč, 18:57 Dnevnik, Šport, Vreme, 19:50 Volitve 2022: Kako smo volili, 22:10 Intervju, 23:10 Usodna sekunda, 0:40 Za lahko noč: Sax serenade: Komorni večer Akademije za glasbo v Ljubljani (P. I. Čajkovski, M. Ravel, I. Stravinski), 1:50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2:20 Dnevnik, Šport, Vreme, 3:05 Napovedujemo

NEDELJA, 20.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Duhovni utrip, 7:15 Ugriznimo znanost: Prehrana športnikov, 7:40 Rast: 67. gala koncert AFS France Marolt, 8:15 Benjamin Ziervogel, Simfonični orkester RTV Slovenija in Uroš Lajovic (W. A. Mozart: Koncert za violino in orkester št. 3), 8:45 30. mednarodni festival Noči v Stari Ljubljani: Orkester tradicijskih glasbil in novih tehnologij (Argentina), Simfoniki RTV Slovenija in Martin Fraile, 9:30 Ambienti, 10:10 Alpsko smučanje (Ž): Slalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 11:40 Koncert Ansambla Saša Avsenika, 13:10 Alpsko smučanje (Ž): Slalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 14:20 Boršč – skrivna sestavina, 16:00 Tisoč in en gol, 16:25 Nogomet: Katar - Ekvador, FIFA – Katar 2022, 18:50 Tisoč in en gol, 19:25 Rokomet (Ž): Tekma za 3. mesto, evropsko prvenstvo, 20:05 Rokomet (Ž): Finale, evropsko prvenstvo, 22:35 Žrebanje Lota, 22:45 Arena, 23:45 Preko trupel, 1:00 Videonoč

PONEDELJEK, 21.11.2022, I. spored TVS

6:35 Zrcalo tedna, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Informativna oddaja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Človeška žival: Rojstvo, možgani, mišice, 14:25 TV-izložba, 14:40 S-prehodi, 15:10 TV-izložba, 15:25 Dober dan, Koroška, 16:00 Dinotačke, risanka, 16:25 Z kot Zofka, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Podjetno naprej, 17:50 Zvit in Zaja, 18:05 Šef doma s Petro: Nadevan pečen piščanec, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tednik, 21:00 Arena, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Umetni raj, 23:20 A. Ajdič, Taborišče Ravensbrück (Orkester in zbor Slovenske filharmonije, Komorni zbor Ave in Simon Krečič), 0:05 Festival Seviqc Brežice 2012: EUBO – European Union Baroque Orchestra: J. P. Rameau: Suite danse des Zéphirs, 0:45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:05 Napovedujemo

PONEDELJEK, 21.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Videotrak, 8:00 Obzorja duha, 8:50 Ljudje in zemlja, 9:45 Prisluhnimo tišini, 10:00 Šef doma z Mašo in Petro: Brokolijeva sirova juha, polžki s pestom, 10:15 Na lepše, 10:45 Sobotno popoldne, 12:15 Pred SP v nogometu, 13:50 Nogomet (M): Anglija - Iran, SP 2022, 15:50 Panorama, 16:00 Črna kronika, 16:15 Magnet, 16:50 Nogomet (M): Senegal - Nizozemska, SP 2022, 18:55 Tisoč in en gol, 19:50 Nogomet (M): ZDA - Wales, SP 2022, 21:50 Tisoč in en gol, 22:35 Podjetno naprej: Misija mlada kohezija, 23:05 100 točk, 23:35 Videonoč

TOREK, 22.11.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Tednik, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Človeška žival: Življenje, ljubljenje, umiranje, 14:30 TV-izložba, 14:45 Duhovni utrip, 15:00 TV-izložba, 15:15 Potepanja – Barangolások, 15:55 Pujsa Pepa, risanka, 16:05 Nezmotljivi detektivi, 16:20 Firbcologi: O ilustratorki, kavalirju in turističnem ogledu, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Slovenski magazin, 17:50 Niki Vrum, risanka, 18:05 Šef doma z Mašo: Zloženka s pečenico in sladkim krompirjem, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Referendum 2022: Zakon o RTV Slovenija, 22:15 Odmevi, Šport, 23:00 Pričevalci, 0:40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:05 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:00 Napovedujemo

TOREK, 22.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:00 Videotrak, 9:10 Šef doma s Petro: Nadevan pečen piščanec, 9:45 Avtomobilnost, 10:50 Nogomet (M): Argentina - Savdska Arabija, SP 2022, 13:05 Pred SP v nogometu, 13:50 Nogomet (M): Danska - Tunizija, SP 2022, 15:50 Panorama, 15:55 Koda, 16:10 Magnet, 16:50 Nogomet (M): Mehika - Poljska, SP 2022, 18:55 Tisoč in en gol, 19:50 Nogomet (M): Francija - Avstralija, SP 2022, 21:50 Tisoč in en gol, 22:35 Samo ženska, 0:10 NaGlas! 0:40 Videonoč

SREDA, 23.11.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 TV-izložba, 11:15 Vem! 11:50 TV-izložba, 12:05 New neighbours - Novi sosedje: Glasni sosedje, 12:35 TV-izložba, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Mačje zgodbe, 14:30 Osmi dan, 15:00 Rojaki, 15:30 Mostovi – Hidak, 16:00 Male sive celice, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 (Ne)znana poglavja slovenske zgodovine: Leto 1848 in Slovenci, 17:50 Kumijine živalske zgodbice, risanka, 17:55 Knjižni molj, 18:05 Šef doma s Petro: Pečenice na rdečem zelju, kuhano vino, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:05 Klic dobrote, 22:00 Odmevi, Šport, 22:45 Profil: dr. Primož Vitez, 23:35 (Ne)znana poglavja slovenske zgodovine: Leto 1848 in Slovenci, 0:10 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:30 Napovedujemo

SREDA, 23.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:35 Videotrak, 8:45 Šef doma z Mašo: Zloženka s pečenico in sladkim krompirjem, 9:20 Ambienti, 10:10 Na lepše, 10:50 Nogomet (M): Maroko - Hrvaška, SP 2022, 13:05 Pred SP v nogometu, 13:50 Nogomet (M): Nemčija - Japonska, SP 2022, 15:50 Panorama, 16:00 Zdravje, 16:15 Magnet, 16:50 Nogomet (M): Španija - Kostarika, SP 2022, 18:55 Tisoč in en gol, 19:50 Nogomet (M): Belgija - Kanada, SP 2022, 21:50 Tisoč in en gol, 22:30 Žrebanje Lota, 22:40 Na utrip srca: Ko pop sreča klasiko, 23:30 Za vsako ceno, 0:40 Videonoč

ČETRTEK, 24.11.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Arena, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Pasje zgodbe, 14:30 TV-izložba, 14:45 Slovenci v Italiji, 15:20 Brez meja – Határtalan, 15:50 TV-izložba, 16:05 Sobotni krompir, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ugriznimo znanost, 17:50 Niki Vrum, risanka, 18:05 Šef doma z Mašo: Hrenovke za zabavo: ocvrte v testu, pujski v srajčki, hobotnice, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Referendum 2022: Zakon o vladi, 21:30 Katargate, skrivnosti svetovnega prvenstva, 22:30 Odmevi, Šport, 23:10 Osmi dan, 23:45 Dediščina Evrope: Bela hiša ob Renu, 0:40 Ugriznimo znanost, 1:05 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:25 Napovedujemo

ČETRTEK, 24.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Videotrak, 8:00 (Ne)znana poglavja slovenske zgodovine: Leto 1848 in Slovenci, 8:40 Šef doma s Petro: Pečenice na rdečem zelju, kuhano vino, 9:10 V petek zvečer, 10:50 Nogomet (M): Švica - Kamerun, SP 2022, 13:05 Pred SP v nogometu, 13:50 Nogomet (M): Urugvaj - Južna Koreja, SP 2022, 15:50 Panorama, 15:55 Znanost in tehnologija, 16:10 Magnet, 16:50 Nogomet (M): Portugalska - Gana, SP 2022, 18:55 Tisoč in en gol, 19:50 Nogomet (M): Brazilija - Srbija, SP 2022, 21:50 Tisoč in en gol, 22:30 Avtomobilnost, 23:05 Ambienti, 23:40 Slovenska jazz scena: MareziJazz 2022: LeKo Big Band, 0:30 Videonoč

Misel tedna

foto: Orsolya Czeglédi

Porabje
TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000, SWIFT koda: OTPVHUHB

Bazični program

Predstavitev slovenske poroke

10. novembra smo na DOŠ Števanovci pripravili bazični program, na katerem smo predstavili poročne šege. Letos poleti smo organizirali štiridnevni raziskovalni tabor, v okviru katerega smo raziskovali slovenske šege v Števanovcih.

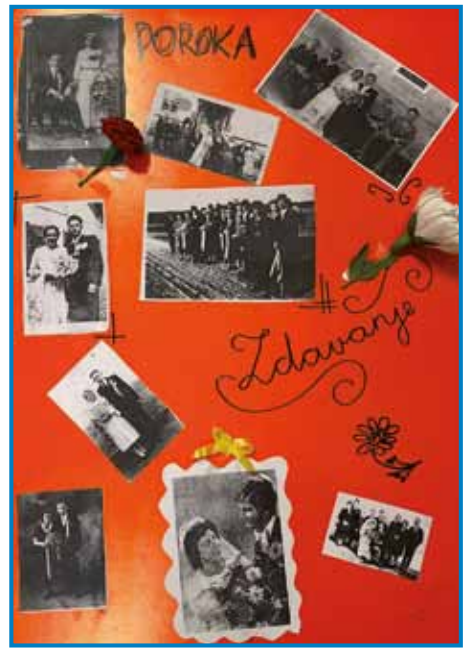

Ta dan smo se spet malo poglobili v to šego. Povabili smo informatorke, ki so nam pripovedovale o svoji poroki in o starih navadah. Na začetku programa so učenci prebrali nekaj informacij o poroki v narečju. Potem sta nam dve ženski pripovedovali o poroki. Na zanimiv način sta delili svoje mnenje z nami.

Kasneje smo iz starih slik pripravili plakat, risali, sestavili slovarček na magnetno tablo in sestavljali šopke in cvetlice iz krep papirja.

S tem programom, ki je bil medgeneracijski, smo želeli pokazati dobre prakse z namenom, da učenci spoznajo šege in narečje.

Hvala vsem informatorkam, ki so sprejele naše vabilo in sodelovale pri programu, to so bile Ana Grabrna, Anuška Ropoš, Iluš Dončecz in Ili Dončecz.

Agica Holecz,
ravnateljica